

№25. – S.26.

12. Gaj J. Zarys historii turystyki w Polsce w XIX i XX wieku / J.Gaj. – Poznań: AWF, 2001. – 172 s.

13. Goetel W. Turystyka w Polsce jako czynnik poprawy sytuacji gospodarczej / W.Goetel. – Kraków, 1931. – 27 s.

14. Kowieska U. Kultura fizyczna w programach i działalności związków zawodowych w II Rzeczypospolitej / U.Kowieska. – Wrocław, 1997. – 296 s.

15. Leszczycki S. Zadania i cele Państwowej Rady Turystycznej / S.Leszczycki // Turyzm Polski. – 1939. – №1. – S.1–4.

16. Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wołyniu / M. Orłowicz. – Luck, 1929. – 380 s.

17. Orłowicz M. Organizacja turystyki w Polsce / M.Orłowicz // Wychowanie Fizyczne. – 1920. – №3–4. – S.70–74.

18. Orłowicz M. Zjazd towarzystw turystycznych w Warszawie / M.Orłowicz // Ziemia. – 1927. – №10. – S.158–159.

19. Umiński J. Działalność organów administracji państwowej w dziedzinie turystyki w województwie pomorskim w latach 1924–1939 / J. Umiński [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://khit.pttk.pl/index.php?co=tx_wojkomtur_1

Kowalchuk T. V., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the departments of Theory and Practice of Tourism, Khmelnytsky Institute of the Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine, Khmelnytsky), tetianakowalczuk@gmail.com

State regulation of tourism in WołyńVoivodeship in the Iterbellum

Regional aspect of state regulation of tourism in interwar Poland as an example WołyńVoivodeship, are investigational in the article.

Keywords: tourism, local history, Iterbellum, WołyńVoivodeship, the Polish Republic, state regulation.

Ковальчук Т. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры теории и практики туризма, Хмельницкий институт Межрегиональной Академии управления персоналом (Украина, Хмельницкий), tetianakowalczuk@gmail.com

Государственное регулирование сферы туризма в Волинском воеводстве межвоенного периода

Освещено региональный аспект государственного регулирования сферы туризма в межвоенной Польше на примере Волинского воеводства.

Ключевые слова: туризм, краеведение, межвоенный период, Волинское воеводство, Польская республика, государственное регулирование.

* * *

УДК 94(477.82–2+438–2)“1921/1939”:792

Крамар Ю. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки (Україна, Луцьк), urakramar@i.ua

ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ В ПОВІТОВИХ МІСТАХ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Висвітлюється театральне життя у Волинському воеводстві міжвоєнної доби (1921–1939 рр.). Проаналізовано діяльність українських, польських, єврейських, чеських та російських аматорських та професійних театральних колективів. Підкреслено, що для поляків драматичне мистецтво було способом популяризації та утвердження польських культурних впливів на східних землях. Для українців та представників інших національних груп, котрі проживали на Волині театр став важливим чинником збереження своєї національної самосвідомості. Показано, як презентований на сцені різножанровий репертуар сприяв поширенню творчості європейських і вітчизняних драматургів на західноволинських землях, формуванню професійної театральної культури в містах воеводства.

Ключові слова: Волинське воеводство, професійний та аматорський театр, театральний репертуар, вистава, громадська організація.

Після приєднання території Західної Волині до складу Польщі у 1921 р. передурядом постало складне завдання – добитись повної інтеграції краю до державно–політичного організму Другої Польської Республіки, сформувати серед місцевого населення лояльне ставлення до нової влади шляхом їх

національно–державної асиміляції. Для цього польська адміністрація використовувала не тільки методи економічного та політичного впливу. Важлива роль відводилась культурній політиці на східних землях. Одна із засадничих тез у ставленні поляків до нацменшин полягала в тому, що асиміляція непольського населення, зокрема українців, буде здійснюватися через природний вплив польської культури. Активно пропагувалась ідея про “цивілізаційне покликання” Польщі на східних землях.

Одним із інструментів пропаганди польської культури серед громадян непольської національності, став театр. Розвиток театрального мистецтва, в умовах низького рівня грамотності місцевого населення, а також обмеженого впливу на нього засобів масової інформації, став одним із пріоритетних напрямків культурної політики Польщі на “східних кресах” на початку 1920–х років. Разом з тим, театральний рух на Волині у міжвоєнну добу, набув широкого поширення не лише серед поляків, а й в середовищі інших національних спільнот, насамперед українців, які склали домінуючу більшість мешканців краю. Театр став для них однією із форм їх національного самовираження.

Слід зауважити, що театральна мистецька спадщина Волині міжвоєнного періоду недостатньо відображена у вітчизняній історіографії. Театральне життя українців частково висвітлювалось через призму діяльності культурно–освітніх товариств, які діяли на Волині у 1920–1930–х рр. Цій темі присвячені розвідки М. Філіпович [1], Б. Савчука [2], П. Шиманського [3]. Дослідження цієї теми продовжили М. Кучерепата С. Степанюк [4]. Діяльність польського театру на Волині у міжвоєнний період найповніше висвітлено в монографії С. Кучерепи [5].

Водночас, театральне життя представників інших національностей, котрі проживали у Волинському воеводстві у 20–30–х рр. (євреїв, чехів, росіян) у науковій літературі представлено недостатньо. Відмітимо, у зв’язку з цим розвідку С. Ткачова [6], в якій він висвітлює окремі аспекти діяльності російських театральних колективів у міжвоєнній Польщі. Відтак, постає завдання комплексного аналізу театральномистецької спадщини волинян у міжвоєнну добу.

Мета запропонованої статті – прослідкувати розвиток аматорського і професійного театрального руху у Волинському воеводстві в 1921–1939 рр. Основною **джерельною базою** слугували звіти повітових старост, повітових команд державної поліції про суспільно–політичне та культурно–релігійне життя на підконтрольних їм теренах, а також афіші стаціонарних та пересувних театральних колективів, які гастролювали на Волині у 20–30–х роках ХХ ст.

Діяльність польського театру на Волині мало давні історичні традиції. Формування польської театральної культури у волинських містах та містечках відноситься до початку ХІХ ст. [7]. Зазвичай, сюди приїздили мандрівні колективи з Вільно, Житомира та інших міст. Після входження краю до складу Польщі у 1921 р. питання створення польської професійної театральної сцени на Волині актуалізувалося. Йшлося не лише про популяризацію тут здобутків польської культури засобами драматичного мистецтва, а й про те, щоб

максимально відмежувати Волинь від політичних і культурних впливів Східної Галичини.

15 листопада 1924 р. в Луцьку відкрилася перша на Волині польська професійна сцена під назвою Міський театр ім. Ю. Словацького [8, с. 6]. Репертуар театру складався із творів польських та світових класиків. Театральна трупа налічувала 20 осіб, серед яких були актори, відомі в театральних колах Польщі – Марія Щенсна, Юзеф Конрад, Владислав Рачка–Совінський, ФранцишекБай–Ридзевський. У першому театральному сезоні 1924/1925 рр. Міський театр ім. Ю. Словацького здійснив постановку 35 вистав, які побачили близько 26 тис. глядачів [5, с. 50]. Тоді ж театр отримав нове приміщення із просторою залом на 700 глядачів та сучасним театральним обладнанням.

Незважаючи на те, що театр ім. Ю. Словацького був стаціонарним міським театром, митці неодноразово виїжджали з виставами до міст і містечок Волині. Так, уже в першому театральному сезоні луцькі артисти гостювали в Рівному, Володимирі, Здолбунові, Дубні, Ківерцях та інших містечках Волині.

Перша у Луцьку польська професійна сцена проіснувала недовго. Від початку свого існування театр зіткнувся зі значними фінансовими труднощами. Після завершення другого театального сезону в травні 1926 р. загальна сума боргів театру становила 45 тис. злотих. Тому магістрат Луцька 24 червня 1926 р. прийняв рішення про його закриття [5, с. 53].

Упродовж кількох років польська громада Луцька не мала своєї театральної сцени. Порожнечу в культурному житті місцевих поляків заповнювали гастрольні колективи з різних куточків Польщі. У другій половині 1920–х рр. до Луцька приїздили Львівський малий театр, віленська “Редута”, варшавське кабаре “Морське око”, пересувні групи варшавського Нового театру та ін.

Польський театр у Луцьку відновив свою діяльність лише у вересні 1930 р. під назвою Волинський воєводський театр ім. Юліуша Словацького. З того часу він діяв безперервно до кінця червня 1939 р., тобто дев'ять театральних сезонів. Театр працював як загальновоєводський осередок; фінансувався державою, а також магістратами волинських міст. Більшість часу актори театру перебували в Луцьку, даючи тут по два спектаклі щотижня. Однак регулярно проводилися виїзди до великих міст Волині і сусідніх воєводств. Так, під час театального сезону 1935–1936 рр. Волинський театр гастролював у понад тридцяти містах Волині, Люблінщини і Полісся.

Значну роль у культурно–мистецькому житті українського населення Луцька відіграло Товариство “Просвіта”. Товариство здійснювало велику роботу зі створення на Волині українських мистецьких колективів – музичних, художніх, хореографічних. Одним із провідних напрямів роботи луцької “Просвіти” була театральна діяльність. У Луцьку діяла музично–драматична секція товариства, яка мала характер аматорського театального гуртка. Про його активну діяльність свідчить хоча б той факт, що упродовж 1923 р. зусиллями просвітян було здійснено постановку 37 вистав. Вони відбувалися вбудинку луцької “Просвіти” або в приміщенні кінотеатру, якийще до війни належав багатій єврейській родині Кронштейнів.

Активізації українського аматорського театального руху на Волині сприяло створення 31 січня 1927 р. при Луцькій повітовій “Просвіті” “Товариства українських акторів” [1, с. 119]. У репертуарі колективу були такі вистави, як “Наталка Полтавка”, “Сватання на Гончарівці”, “Майська ніч”, “Жидівкавихрестка” та ін.

Важливою подією громадсько–культурного життя Волині 1920–х рр. стало створення професійного постійного українського театру. Історія Волинського українського театру (далі – ВУТ) розпочинається у 1928 р. з приїзду до Луцька Миколи Певного, у минулому актора Московського художнього, а пізніше Київського державного європейського театру, вихованця М. Саксаганського. В Луцьку він організував аматорський драматичний гурток, на базі якого згодом постав Волинський український театр [9, арк. 52]. До складу трупи театру, яка налічувала понад тридцять осіб, входили талановиті актори Н. Певна, П. Куліш, М. Лісовикова, О. Неделко, Ю. Шафарчук, П. Зботанів та ін. [10, с. 323]. Основу репертуару театру склали твори корифеїв українського театру М. Садовського, І. Карпенка–Карого, М. Кропивницького та ін.

Для підтримки Волинського українського театру на початку 1932 р. в Луцьку було засноване Волинське українське театральне товариство (далі – ВУТТ) [9, арк. 52]. Це товариство об'єднало не байдужих до рідного театру представників української інтелігенції Волині. ВУТТ поставило за мету підтримку українського театального мистецтва на Волині через організацію аматорських гуртків, хорів, оркестрів, режисерських курсів, заснування театальної бібліотеки, читання лекцій та рефератів серед населення і т.п. [11, арк. 4]. Головою товариства, яке в 1932 р. об'єднувало 58 членів, став сенатор Микола Маслов. Серед зареєстрованих членів ВУТТ були відомі на Волині представники місцевої інтелігенції: О. Алмазов, І. Власовський, І. Гловацький, Микола, Ніна та Петро Певні, М. Тележинський, С. Скрипник.

Основним прибутком Волинського українського театру були кошти, які надходили від організації вистав і гастролей. Театр мав підтримку з боку воєводської адміністрації (відділ самоврядування Волинського воєводського управління щорічно виділяв театру близько 18 тис. злотих) [9, арк. 57]. Певні субвенції надходили також від Міністерства віросповідань та народної освіти (у 1935 р. розмір державної дотації для ВУТ становив 1 тис. злотих щомісяця) [12, арк. 30зв]. Це були невеликі суми, але вони давали можливість запрошувати досвідчених акторів, купувати необхідний реквізит, костюми тощо. Через хронічну нестачу коштів театр довгий час не мав свого приміщення, тому святкування, урочистості, вистави зазвичай відбувались у Луцькому міському театрі або в приміщенні міського клубу “Рідна хата”. ВУТ вважався пересувним театром і в Луцьку міг давати вистави щонайбільше два місяці на рік. Решта часу театральний колектив гастролював містами і селами Волинського, а також сусіднього Поліського воєводства [13, с. 3].

За свідченнями самих учасників театальної трупи, артистам доводилося працювати у доволі непростих умовах. Ось як описує умови, в яких працювали артисти ВУТ під час гастролей сезону 1936 р., директор театру Микола Певний (*документ подається мовою*

оригіналу): “ВУТ дає свої вистави, де є до того найменша можливість: по школах (Торчин, Межиріччя), у недобудованому млині (Млинів, Дубенського повіту), по гмінах (Колки), по корчмах (де є відповідна сая), влаштовуючи, розуміється, скрізь сцени, а то просто в шопі (сараї – Ю. К.). Наприклад, у Степані ми грали в такій шопі. Шопа ця мала три переділи. З двох переділів зробили сально й сцену, розібравши стіну, а в третьому переділі стояли гмінні брички та двоє чудових жеребців, які, до речі, під час вистави тримали себе чомно, навіть ні разу не заіржали. Для гардероби симпатичний степанський вїйт дав нам кімнату в гміні, звідки одягнені й захарактеризовані артисти переходили вулицею до театру, себто до ... шопи. А проте Степань залишила по собі найсимпатичніші враження” [14, с. 2].

Гастролі театру зазвичай розпочинались у січні і тривали 4–5 місяців. До Луцька артисти поверталися лише наприкінці червня. Під час сезонних гастролей актори українського театру давали понад 100 вистав, а кожен спектакль збирав у середньому від 100 до 450 глядачів. Так, упродовж січня–червня 1936 р. ВУТ об’їздив із виставами п’ять повітів Волинського воєводства. За цей час театр побував у 17 містах і селах Волині, дав 106 вистав, які відвідало 21 573 особи [14, с.2]. Загалом же за перші роки свого існування ВУТ представив 317 вистав, які подивилося 49 411 глядачів [9, арк. 58].

Репертуар театру складався з понад 30 п’єс різних жанрів – опер, оперет, обрядових п’єс, музичних комедій, історичних драм. Найбільший успіхом у глядачів мали такі твори: “Сорочинський ярмарок”, “Запорожець за Дунаєм”, “Наталка Полтавка”, “Пошились у дурні”, “Вечорниці”, “Українські колядки”, “Ніч перед Різдом”, “Циганка Аза”, “Ой не ходи Грицю”, “Суєта”, “Мартин Боруля”, “Чумаки”, “Чорноморці”, “Катерина”, “Вїй”, “Мірандола”, “Бояриня”, “Гетьман Дорошенко”, “Хазяїн” та ін. [14, с. 2].

Різноманітним було культурно–мистецьке життя єврейської громади Волині. Його осередками стали культурно–освітні, мистецькі та добродійні товариства. Це, зокрема, товариство допомоги бідним та хворим євреям “ЛінасХацдек”, культурно–освітні товариства “Тарбут”, “Культур–ліга”, “Фрейхейт”, єврейське мистецьке товариство “Мистецтво і сцена”, молодіжна організація “Гекалюц піонер”, єврейське товариство “Сцена і освіта” та ін. [15, арк. 13; 16]. Члени цих товариств влаштовували в Луцьку, Рівному та інших містах Волині постановки вистав за п’єсами єврейських авторів, концерти, а зароблені кошти направляли на благодійні цілі.

Нерідко на Волинь приїздили й мандрівні єврейські театри. Так, за повідомленнями повітових старост, у 1931 р. на території Волинського воєводства гастролювали: Варшавська артистична група під керівництвом Іди Камінської, єврейський мандрівний театр (керівники трупи – Вольф Бенхаус, Давид Хельтман), Новий єврейський театр з Варшави (керівник – Бернард Харт), Артистична група єврейських сцен (керівник – Лідія Потоцька) [17, арк. 54]. Упродовж квітня–жовтня 1933 р. в містах та містечках Здолбунівського повіту виступали єврейський театр артиста Лайхтера, мандрівний єврейський театр

Е. Дессера, театральна єврейська трупа Л. Гельтіхмана [18, арк. 26]. На початку 1935 р. у Здолбунівському повіті гастролювали: єврейський театр “Dioldische Bande”, мандрівний єврейський театр Ізраєля Бялковича та єврейський мандрівний театр Барнарда Харта з Дрогобича [19, арк. 165].

Театр відіграв важливу роль у культурному житті чеської меншини на Волині. Найбільш відомими були театральні колективи в чеських колоніях Грушвиці, Мартинівці, Дубровиці, Нивах–Губинських, Дорогостаї [20, с. 42]. Акторами найчастіше виступала місцева чеська молодь, а режисерами театральних постановок були вчителі місцевих шкіл.

Важливими осередками національно–культурного життя чехів Волині були т.зв. чеські клуби, які існували майже у всіх великих чеських колоніях. Це були свого роду клуби дозвілля та сімейного відпочинку [21, арк. 21]. При клубах зазвичай існували бібліотека, читальня, зала для аматорських вистав. У приміщеннях клубів влаштовувалися лекції, тут відбувалися товариські зустрічі, вокально–музичні та літературні вечори, бали–маскаради, танці, вистави та інші імпрези за участю місцевих чехів [22, арк. 2]. Загалом аматорські театри існували у 22 чеських колоніях на Волині [23, с. 238].

Доволі активним у міжвоєнну добу було культурно–мистецьке життя російської меншини на Волині. У повітових містечках Волинського воєводства часто гастролювали російські театральні колективи. Драматичні гуртки, музичні колективи існували при Російському добродійному товаристві. У 1920–1930–х рр. місцеві театральні трупи поповнювалися російськими акторами з Москви, Петрограда, Києва, Одеси, які прибували на Волинь під час чергових хвиль еміграції [6].

У Рівному, де в міжвоєнний період проживала одна з найчисленніших російських громад на Волині, театральні–мистецькі заходи відбувалися у місцевому театрі “Зафран”, що вмщував 486 осіб [24, арк. 48]. Глядачі мали змогу відвідувати вистави як місцевих театральних труп, так і мандрівних драматичних колективів. Так, у серпні 1921 р. в театрі “Зафран” виступала трупа російських акторів Миколи Гриневського. Глядачі побачили виставу “Анфіса” за твором Леоніда Андрєєва [25, арк. 107].

У листопаді 1921 р. в Рівному гастролювала російська драматична група під керівництвом Зінаїди Кельчевської. Колектив складався з 25 акторів, які в театрі “Зафрана” винесли на суд глядачів вистави “Мадам Сен–Жен” і “Затоплений дзвін”. Режисуру здійснив актор і режисер Олександр Горяїнов. У репертуарі цього театру були також вистави “Обрив”, “Діти Ванюшина”, “Павло Г”. Афіші повідомляли глядачам, що під час вистав вони зможуть побачити захопливе дійство з розкішними декораціями та костюмами з Віленського міського театру [25, арк. 224–225].

Окрім Рівного, виступи театральних колективів відбувалися і в найближчих повітових містечках. Так, у Здолбуніві 17–18 січня 1922 р. театр оперети “Музична комедія” під керівництвом професійного актора П.Н. Андрєєва–Трельського показав місцевим глядачам вистави “Сільва” і “Король, що веселиться” [26, арк. 30]. У березні цього ж року театр гастролював у Корці з виставами–оперетами “Весела вдова” та

“Гейша” [27, арк. 258]. 2–4 лютого 1922 р. у Здолбунові в залі театру Варецького відбулися гастролі трупи артистів петроградських і московських театрів. Глядачі побачили виставу “Весела вдова” (у головній ролі О. Вигоцька) та оперету І. Кальмана “Граф Люксембург” [26, арк. 241].

У середині лютого 1922 р. на вулицях Рівного з’явилися афіші, які повідомляли про гастролі Одеського міського театру Михайла Курського за участю артистів: московського театру Р. Борисова, петроградського – О. Дибчинської, київського театру Соловцова – А. Морозової. Розпочалися гастролі 24 лютого виставою “Співець свого жалю” за п’єсою Осипа Димова “Йошка–музикант” [26, арк. 303–304].

У 1930–х рр. Волинь неодноразово з гастрольми відвідували: Російський мандрівний театр Володимира Шубінова та Овсея Чарського, Російська артистична група під керівництвом Миколая Греля, Російський об’їзний театр Полікарпа Павлова, російський театр “Бі–ба–бо” під керівництвом П. Андрєєва–Трельського, Віленська російська артистично–драматична група Миколая Орла та ін. [17, арк. 54].

Особливим успіхом з–поміж усіх російських театрів на Волині користувався ТАРД – Театр артистів російської драми з Вільно під керівництвом Леоніда Скіпітрова–Ніколаєва, який було засновано в 1924 р. Цей театр об’їздив із гастрольми усю Волинь. Так, у травні–червні 1929 р. Віленський ТАРД гастрював містами Рівненського та Здолбунівського повітів, показуючи глядачам вистави “Право життя” (В. Винниченка), “Жінка–вбивця” (Лавіна Морланда–Гордіна), “Як люблять жінки” (Сімона), “Інтрига і кохання” (Шиллера), “Романа” (Е. Шелдона) [28, арк. 103зв]. У репертуарі цього театру в сезоні 1931 р. були вистави “Раба кохання”, “Цар Іван Грозний”, “Квадратура кола”, “Ідіот”, “Ікс, ігрек, зет”, “Життя людини”, “Жінка і брехня”, “Мрія кохання”, “Голос крові”, “Восьма дружина синьобородого” та ін. [18, арк. 8]. У червні–липні 1931 р. вистави ТАРДу змогли побачити глядачі Мізоча, Здолбунова, Острога.

Отже, театральне життя на Волині у міжвоєнну добу було насичене багатьма яскравими подіями. Можна сміливо стверджувати, що театр був одним із епіцентрів культурно–мистецького життя волинян у 1920–1930–і рр.

У міжвоєнний період на Волині розвивалось театральне мистецтво представників різних національностей – поляків, українців, євреїв, чехів, росіян. Причому для кожної з них участь у театральних постановках та їх перегляд мали свій особливий зміст. Для місцевих поляків це був спосіб популяризації та утвердження польських культурних впливів на східних землях. Для українців театр став важливим чинником у формуванні та збереженні своєї національної самосвідомості. Театр був однією із яскравих форм національного самовираження єврейської, чеської та російської меншин, які проживали на Волині. Кошти, виручені від постановок аматорських театральних колективів найчастіше направлялись на благодійні цілі, на фінансову підтримку культурних та освітніх організацій.

Список використаних джерел

1. Філіпович М. Луцька “Просвіта”. 1918–1935 рр.: монографія / М. Б. Філіпович. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун–ту ім. Лесі Українки, 2007. – 240 с.
2. Савчук Б. Волинська “Просвіта” / Б. Савчук. – Рівне : Ліста, 1996. – 154 с.
3. Шиманський П. Й. Музична культура Волині I пол. XX ст.: монографія / П. Й. Шиманський. – Луцьк : РВВ “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2005. – 172 с.
4. Кучерепа М.М., Степанюк С.М. Український аматорський і професійний театральний рух на Волині (1921–1939 рр.) / М. Кучерепа, С. Степанюк // Вісн. Львів. комерц. акад. Сер.: Гуманітарні науки. Вип.10: ювіл. зб. на пошану Степана Гелея // від. ред. І. Копич. – Л.: Львів. комерц. акад., 2011. – С. 350–359.
5. Кучерепа С. Польський театр на Волині / С. Кучерепа. – Луцьк: ВМА “Терен”, 2005. – 116 с.
6. Ткачов С. Російський театр у міжвоєнній Польщі [Електронний ресурс] / С. Ткачов. – Режим доступу: <http://www.mochola.org/russiaabroad/tkachov1.htm>.
7. Карліна О. Театральне життя у повітових містах Волинської губернії в першій половині XIX ст. // Науковий вісник Східноєвропейського національного універ. ім. Лесі Українки. Серія: історичні науки. – 2013. – № 21. – С. 27–32.
8. Wołyń. – 1935. – № 15.
9. Державний архів Волинської області (далі – ДАВО). – Ф.200. – Оп. 2. – Спр.2.
10. Степанюк С. Діяльність Волинського українського театру (1928–1939) / Софія Степанюк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність / НАН України, Ін–т українознавства ім. І. Крип’якевича; голова редкол. Я. Ісаєвич; упоряд. М. Литвин, В. Футала. – Львів : [б. в.], 2008. – Вип.17: Українсько–польсько–білоруське сусідство: XX століття. – С.320–327.
11. ДАВО. – Ф.200. – Оп. 1. – Спр. 1.
12. Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО). – Ф.478. – Оп. 1. – Спр. 3.
13. Українська Нива. – 1931. – № 38.
14. Українська Нива. – 1936. – № 13.
15. ДАВО. – Ф. 1. – Оп. 2. – Спр. 2435.
16. Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Sygn. mikrf. 25514.
17. ДАВО. – Ф. 46. – Оп. 9. – Спр. 1075.
18. ДАРО. – Ф. 156. – Оп. 2. – Спр. 167.
19. Там само. – Спр. 182.
20. Vaculik J. Dějiny volyňských čechů. T. II. (1914–1945) / Jaroslav Vaculik. – Praha: Vydalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, 1998. – 191 s.
21. ДАРО. – Ф.156. – Оп. 2. – Спр. 123.
22. ДАВО. – Ф.46. – Оп. 9. – Спр. 1038.
23. Dąbrowski R. Działalność społeczno–gospodarcza i kulturalna mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej (1918–1939) / R. Dąbrowski. – Szczecin: Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 1990. – 278 s.
24. ДАВО. – Ф.46. – Оп. 9. – Спр. 3834.
25. ДАРО. – Ф.30. – Оп. 18. – Спр. 409.
26. Там само. – Спр. 406.
27. Там само. – Спр. 410.
28. Там само. – Спр. 1605.

References

1. Filipowych M. Luc’ka “Prosvita”. 1918–1935 rr.: monografija / M. B. Filipowych. – Luc’k : RVV “Vezha” Volyn. nac. un–tu im. Lesi Ukrai’ny, 2007. – 240 s.
2. Savchuk B. Volyn’ska “Prosvita” / B. Savchuk. – Rivne : Lista, 1996. – 154 s.
3. Shymans’kyj P. J. Muzychna kul’tura Volyni I pol. XX st.: monografija / P. J. Shymans’kyj. – Luc’k : RVV “Vezha” VDU im. Lesi Ukrai’ny, 2005. – 172 s.
4. Kucherepa M. M., Stepanjuk S. M. Ukrai’ns’kyj amators’kyj i profesijnyj teatral’nyj ruh na Volyni (1921–1939 rr.) / M. Kucherepa, S. Stepanjuk // Visn. L’viv. komerc. akad. Ser.: Gumanitarni nauky. Vyp.10: juvil. zb. na poshanu Stepana Geleja // vid. red. I. Kopych. – L.: L’viv. komerc. akad., 2011. – S. 350–359.
5. Kucherepa S. Pol’s’kyj teatr na Volyni / S. Kucherepa. – Luc’k : VMA “Teren”, 2005. – 116 s.
6. Tkachov S. Rosijs’kyj teatr u mizhvojenij Pol’s’khi

[Elektronnyj resurs] / S. Tkachov. – Rezhym dostupu : <http://www.mochola.org/russiaabroad/tkachov1.htm>.

7. Karlina O. Teatral'ne zhyttja u povitovyh mistah Volyns'koi' gubernii' v pershij polovyni XIX st. // Naukovyj visnyk Shidnojevropejs'kogo nacional'nogo univer. im. Lesi Ukrai'ny. Serija: istorychni nauky. – 2013. – № 21. – S. 27–32.

8. Wołyń. – 1935. – № 15.

9. Derzhavnyj arhiv Volyns'koi' oblasti (dali – DAVO). – F. 200. – Op. 2. – Spr. 2.

10. Stepanjuk S. Dijal'nist' Volyns'kogo ukrai'ns'kogo teatru (1928–1939) / Sofija Stepanjuk // Ukrai'na: kul'turna spadshhyna, nacional'na svidomist', derzhavnist' / NAN Ukrai'ny, In-t ukrai'noznavstva im. I. Kryp'jakevycha; golova redkol. Ja. Isajevych; uporjad. M. Lytvyn, V. Futala. – L'viv: [b. v.], 2008. – Vyp. 17: Ukrai'ns'ko-pol's'ko-bilorus'ke susidstvo: XX stolittja. – S. 320–327.

11. DAVO. – F. 200. – Op. 1. – Spr. 1.

12. Derzhavnyj arhiv Rivnens'koi' oblasti (dali – DARO). – F. 478. – Op. 1. – Spr. 3.

13. Ukrai'ns'ka Nyva. – 1931. – № 38.

14. Ukrai'ns'ka Nyva. – 1936. – № 13.

15. DAVO. – F. 1. – Op. 2. – Spr. 2435.

16. Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Sygn. mikrf. 25514.

17. DAVO. – F. 46. – Op. 9. – Spr. 1075.

18. DARO. – F. 156. – Op. 2. – Spr. 167.

19. Tam samo. – Spr. 182.

20. Vaculik J. Dějiny volyňských čechů. T. II. (1914–1945) / Jaroslav Vaculik. – Praha: Vydalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, 1998. – 191 s.

21. DARO. – F. 156. – Op. 2. – Spr. 123.

22. DAVO. – F. 46. – Op. 9. – Spr. 1038.

23. Dąbrowski R. Działalność społeczno-gospodarcza i kulturalna mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej (1918–1939) / R. Dąbrowski. – Szczecin: Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 1990. – 278 s.

24. DAVO. – F. 46. – Op. 9. – Spr. 3834.

25. DARO. – F. 30. – Op. 18. – Spr. 409.

26. Tam samo. – Spr. 406.

27. Tam samo. – Spr. 410.

28. Tam samo. – Spr. 1605.

Kramar Y. V., PhD(History), Assistant Professor, Chair of World History, LesyaUkrainka Eastern European National University (Ukraine, Lutsk), yurakramar@i.ua

The theatrical life in the district towns of the Volyn province in the interwar period

This article dwells on the theatrical life in the Volyn province during the interwar period (1921–1939). It analyses the activities of the Ukrainian, Polish, Hebrew, Czech, and Russian amateur and professional theater companies. It is emphasized that for the local Polish people the dramatic art was the way to spread and affirm Polish cultural influences in the Eastern territories. For the Ukrainians and the other ethnic groups living in Volyn, the theatre became an important factor in preserving their national identity. The article shows the ways in which a diverse stage repertoire contributed to diffuse the works of the European as well as domestic playwrights in Western Volyn and to form a professional theatrical culture in the towns of the province.

Keywords: Volyn province, professional and amateur theater, theater repertoire, piece of theatre, public organization.

Крамар Ю. В., кандидат исторических наук, доцент кафедры всемирной истории, Восточноевропейский национальный университет им. Леси Украинки (Украина, Луцк), yurakramar@i.ua

Театральная жизнь в уездных городах Волынского воеводства в междувоенный период

Представлена театральная жизнь в Волынском воеводстве междувоенного периода (1921–1939 гг.). Проанализирована деятельность украинских, польских, еврейских, чешских и русских любительских и профессиональных театральных коллективов. Подчеркнуто, что для поляков драматическое искусство было одним из инструментов популяризации и распространения польской культуры на восточных землях. Для украинцев и представителей других национальных групп, проживающих в то время на Волыни, театр стал существенным фактором сохранения своего национального самосознания. Показано, как представленный на сцене разножанровый репертуар способствовал распространению творчества европейских и отечественных драматургов на западноволыньских землях, формированию профессиональной театральной культуры в городах воеводства.

Ключевые слова: Волынское воеводство, профессиональный и любительский театр, театральный репертуар, представление, общественная организация.

* * *

УДК 582.3.99:[58:069.029(477–25)“1940/2000”

Ковальська К. В.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри географії, екології та методики навчання, ДВНЗ “Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” (Україна, Переяслав–Хмельницький), kovalska1009@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ НОВИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РОСЛИН В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М. М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ (1940–І РР. ХХ СТ. – ПОЧ. ХХІ СТ.)

Метою даної статті є комплексне висвітлення методом історико-наукового аналізу дослідження нових сільськогосподарських рослин в Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка НАН України (1940–і рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.). З'ясовано, що значних успіхів з акліматизації сільськогосподарських рослин вдалося досягти під час роботи в Ботанічному саду АН УРСР Д. Ф. Лихваря, який у 1946 р. заснував відділ культурної флори. Вивчення нових культур було продовжено під керівництвом доктора сільськогосподарських наук, професора Ю. А. Утеуша, зокрема розпочато створення колекції дикорослих і малопоширених кормових культур з особливо цінними біологічними властивостями, зручними технологіями обробітку та економічністю (до 40 нових технологій), а також кормових культур з інших регіонів.

Ключові слова: нові сільськогосподарські рослини, акліматизація рослин, Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України.

Розвиток сучасного рослинництва, а відтак і сільського господарства неможливий без залучення нових видів, форм і сортів рослин із інших географічних районів або створення нових сортів шляхом селекції. Не останню роль у цьому процесі відіграє Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України (НБС імені М. М. Гришка НАН України), який розпочав свої дослідження ще у 1940–х рр., результатом чого стало створення близько 60 нових сортів та унікального фонду кормових, овочевих, пряноароматичних, технічних, лікарських, сидеральних і медодайних рослин. Дотично через біографії окремих учених цієї проблеми торкалися Н. В. Чувікіна [1; 2], Д. Б. Рахметов [3] та інші.

Завданням даної статті є комплексно розкрити дослідження нових сільськогосподарських рослин в Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка НАН України (1940–і рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.).

При виконанні поставлених завдань використано такі методи дослідження: порівняльно-історичний, синхронний, ретроспективний, стадіально-регіональний, інші загальнонаукові та допоміжні методи.

Ідея створення ботанічного саду виникла ще у 20–х рр. ХХ ст., але реальні умови для здійснення будівництва ботанічного саду склалися в 1935 р., коли постановою Ради Народних комісарів УРСР для Інституту ботаніки АН УРСР було виділено 117 га на печерських пагорбах у районі Звіринця для будівництва ботанічного саду. Проект передбачав створення дендрарію, системи трав'янистих рослин і відносно невеликих ботаніко-географічних ділянок природної флори Кавказу, Середньої Азії і Далекого Сходу,